

Ks. WŁODZIMIERZ GAŁAZKA

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

wgalazka@op.pl

ORCID: orcid.org/0000-0001-6933-0276

FORMACJA DUCHOWA MŁODZIEŻY PRZYGOTOWUJĄCEJ SIĘ DO SAKRAMENTU MAŁŻEŃSTWA

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/SPLP.2022.007>

Streszczenie

W artykule autor przedstawia zagadnienie formacji młodzieży przygotowującej się do sakramentu małżeństwa. Wskazuje na elementy charakterystyczne takiej formacji. Ukazuje wpływ formacji duchowej nie tylko na przyszłych małżonków, ale również na ich rodziny. Celem takiej formacji jest ukształtowanie stylu życia konkretnej osoby w oparciu o stały, niezmienny fundament, którym jest Jezus Chrystus. Zwraca uwagę na fakt, że związek małżeński wzorowany jest na miłości Boga do człowieka. Autor wskazuje również na to, aby formacja duchowa służyła przede wszystkim umocnieniu postaw wiary. W artykule zostały ukazane różne metody formacji. Pierwsza polega na przekazywaniu prawdy o Bogu przez osoby zaangażowane w formację kandydatów do małżeństwa, a drugie zadanie wskazuje na wysiłki osobiste formowanej osoby. Autor wskazuje także na środki formacji: nauczanie, życie sakramentalne, wprowadzenie w życie modlitwy i liturgii Kościoła, ascezę zawartą w rachunku sumienia oraz indywidualne kierownictwo duchowe.

Słowa kluczowe: *formacja duchowa, Jezus Chrystus, Bóg, sakrament małżeństwa, metody formacji, środki formacji, Kościół*

*SPIRITUAL FORMATION OF THE YOUNG PEOPLE PREPARING
FOR THE SACRAMENT OF MATRIMONY*

Abstract

In this paper the author presents the problem of formation of young people preparing for the sacrament of marriage. He points at the characteristic elements of such formation and the influence of spiritual formation not only on future spouses but also on their families. The aim of such formation is to shape the lifestyle of a particular person on the basis of a constant unchanging foundation which is Jesus Christ. He draws attention to the fact that marriage is based on God's love for man. The marriage preparation not only contributes to the spiritual formation but also to the growth of faith. The article accounts for the methods of formation which are a result of two activities. The first one consists in the transmission of the truth about God by Church ministers. The latter is an effort of the person being formed. The author also explains the means of formation: the magisterium, the sacramental life, introduction to the prayer life and the liturgy of the Church, the spiritual exercise in the examination of conscience and the individual spiritual guidance.

Keywords: *spiritual formation, Jesus Christ, God, the sacrament of matrimony, methods of formation, means of formation, the Church, the Church teaching*

Prawidłowy rozwój młodego człowieka wymaga integralnej i permanentnej formacji. W nauczaniu Kościoła katolickiego formacja to całokształt działań osoby lub instytucji zmierzających do ukształtowania w drugim człowieku dojrzałej postawy duchowej. Obejmuje ona swoim zakresem sferę poznawczą, emocjonalno-wartościującą i behawioralną¹. Specyfika formacji osób przygotowujących się do sakramentu małżeństwa polega na tym, że dokonuje się ona w miejscu ich przebywania, w środowisku kształtowania ich postaw duchowych. Profesjonalizm tej formacji wymaga odpowiedzialnego ustalenia płaszczyzny dialogu młodych ludzi z formatorami².

¹ Por. Paweł VI, Przemówienie *Magno gaudio*, 23 maja 1964, AAS 56 (1964) 567.

² FC 66.

1. CEL FORMACJI

Celem formacji jest ukształtowanie stylu życia konkretnej osoby w oparciu o stały i niezmienny fundament. Stanowi go nie martwa litera, czy bezduszny ideał, ale osoba Jezusa Chrystusa. Stąd też owocowanie formacji duchowej młodych ludzi przygotowujących się do sakramentu małżeństwa dokonuje się przez wymianę miłości między Synem Człowieczym a osobą formowaną, aż do osiągnięcia przez nią identyfikacji z Nim. Podwaliną tego jest fakt, że małżeństwo wzorowane jest na miłości Boga do człowieka. I choć towarzyszyć jej będzie niejednokrotnie trudne doświadczenie, to zarówno w odniesieniu do osoby Jezusa Chrystusa, jak i osoby przyszłego współmałżonka zespalać się ona powinna poprzez wzajemną wymianę przeżyć, dzielenie się radościami i problemami oraz wsparcie w realizacji indywidualnych planów³.

Narzeczeni powinni być świadomi takiego procesu. Co więcej, z problemami, które niewątpliwie pojawią się, powinni mierzyć się razem i nie poddawać się im w walce o swoją miłość. Warto także pamiętać, że prawdziwa i dojrzała miłość jest zawsze z góry nastawiona na wyjście z kryzysu. I choć nikt nie pragnie cierpienia, to jednak trzeba być świadomym, że może się ono pojawić, i że można przekuć je w siłę do walki o swoją przyszłość; sytuacja kryzysowa nie powinna bowiem budzić frustracji. Miłość ze swojej istoty domaga się formacji, aby mogła owocować szczęściem⁴.

Budowanie formacji wewnętrznej osób przygotowujących się do sakramentu małżeństwa musi być oparte – według nauczania Jana Pawła II – o trwałe fundament, którym jest osoba Jezusa Chrystusa⁵. Przez cały swój pontyfikat Papież sprzeciwiał się wszelkim próbom osłabienia więzi pomiędzy Bogiem a człowiekiem, między mężczyzną a kobietą⁶. Jego zdaniem, to na gruncie szczególnej relacji człowieka do Boga, może On wkraczać w jedyny związek – małżeństwo. Dzięki takiemu fundamentowi relacja dwojga osób, zgodnie z nauką wynikającą z sakramentologii, jest nie tylko zewnętrznym znakiem, ale również skutkuje Bożą łaską⁷. Ta zależność uświęcona przez Boga staje się nie tylko metodą bycia z drugim człowiekiem, ale przede wszystkim staje się drogą ludzi do świętości⁸.

³ Por. K. Jeżyńska, *Jak dzisiaj mówić o przymiotach miłości małżeńskiej*, „Przegląd Homiletyczny”, 14(2010), s. 123.

⁴ Por. W. Polak-Jakuszko, *Małżeństwo chrześcijańskie a miłość*, ŁST, 26(2017), nr 1, s. 45.

⁵ Por. Jan Paweł II, *Katechezy „Bóg Ojciec”*, Kraków-Ząbki 1999, s. 162–165.

⁶ FC 20.

⁷ Por. tenże, *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich*, Watykan 1986, s. 406.

⁸ A. Tanquerey, *Zarys teologii ascetycznej i mistycznej*, t. I, Kraków 1928, s. 394; por. J. Bochenek, *Zarys ascetyki*, Warszawa 1972, s. 55–56.

Dlatego poprzez wspólne przeżywanie przygotowania do małżeństwa w młodych ludziach nie tylko spełnia się formacja duchowa, ale dzięki niej umacnia się ich wiara. Co więcej, ci ludzie w dostępny dla siebie sposób, wypełniają ewangeliczną naukę, obdarzając się wzajemnie na co dzień Bożą miłością⁹. Niedopuszczalnym jest zatem negowanie Boga jako źródła i fundamentu wspólnego, przyszłego życia¹⁰. Bycie z Nim ma bowiem charakteryzować się relacyjnym odniesieniem młodych ludzi, które wypływa z objawionej Prawdy. W przeciwnym wypadku, wszystkie praktyki religijne związane z formacją duchową, zamiast prowadzić młodych ludzi do Boga, zostaną zaprzepaszczone. Kościół wskazuje więc, że wiara nadprzyrodzona ma fundamentalne znaczenie na tyle, na ile podejmą oni za nią odpowiedzialność i urzeczywistnią ją w życiu codziennym. Mówiąc wprost, wybór Boga powinien oznaczać postawę opowiedzenia się za Nim w konkretnych działaniach¹¹.

Formacja duchowa wpisana w ramy przygotowania do sakramentu małżeństwa dokonać się może tylko i wyłącznie przez wymianę miłości między Stwórcą a osobą formowaną. Docelowo tak prowadzone postępowanie ma skutkować osiągnięciem przez młodych ludzi pełnej identyfikacji ze sobą za pośrednictwem i przy udziale Boga¹².

Celem tak rozumianej formacji jest rezygnacja z egoistycznego postrzegania drugiej osoby jako obiektu zaspokajania osobistych potrzeb. Miłość pełna i dojrzała to taka, dla której priorytetem jest uszczęśliwienie drugiej osoby i czerpanie własnej radości z jej szczęścia. Gdy taka postawa stanie się myślą przewodnią przygotowujących się do tego sakramentu, to w małżeństwie stanie się fundament trwałości wszelkich relacji¹³.

2. METODA FORMACJI

Określony cel formacji wytycza właściwą metodę, która ma pomóc osobie formowanej zinterioryzować wartości ewangeliczne uosobione w Chrystusie. Najodpowiedniejszą metodą jest współuczestnictwo jako wypadkowa wszelkich działań formacyjnych.

Pierwsze zadanie polega na przedstawianiu prawdy o Bogu, w którym jaśniejje prawda o człowieku, przy jednoczesnym rozbudzaniu jego woli do przyjęcia

⁹ Por. A. Pryba, *Znaczenie i wartość sakramentalnego małżeństwa*, *TiM*, 7(2012), nr 2(12), s. 58.

¹⁰ M. Gębka, *Małżeństwo jako wspólnota i instytucja w nauce Kościoła Katolickiego*, *RSR*, 15(2013), s. 18.

¹¹ Por. KKK 2272.

¹² Por. D. Krok, *Znaczenie religijności w formowaniu jakości życia małżonków*, „*Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego*”, 32(2012), s. 59.

¹³ Por. W. Polak-Jakuszek, *Małżeństwo*, s. 40–41.

przekazywanej prawdy¹⁴. Prawda ta bowiem, wpisana przez Boga w prawo naturalne możliwe do poznania przez każdego człowieka, jest przez Kościół przekazywana ludziom. Co więcej, dzięki temu jest zespolona z wiarą w Boga, który jest źródłem Prawdy. Dlatego przekaz ten nie jest oparty jedynie na płaszczyźnie intelektualnej, ale wynika z potrzeby życia Prawdą. I w tym kontekście wszelkie działanie wymaga rozeznania stanu dojrzałości intelektualnej i duchowo-emocjonalnej osoby przygotowującej się do sakramentu małżeństwa w celu dostosowania do jej poziomu sposobu formacji¹⁵.

Drugi wymiar formacji jest związany z wysiłkiem samej osoby formowanej. Przygotowanie bowiem do małżeństwa, które w teraźniejszości i niedalekiej przyszłości będzie oparte na obiektywnych normach moralnych, musi zaczynać się od osobistej pracy nad własnym postępowaniem. Kandydat do wspólnego życia, będąc podmiotem formacji, jest zobligowany do poznania i uznania swoich zdolności naturalnych oraz darów nadprzyrodzonych, jak również konfrontowania z nimi wskazań proponowanych przez osobę formującą. Jest to najważniejszy sposób dojścia do odkrycia w sobie właściwej drogi ku Chrystusowi i przyszłemu szczęściu w życiu małżeńskim. Widząc potrzebę pracy nad sobą Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio* podkreślał, że bardziej niż kiedykolwiek, w obecnych czasach konieczne jest przygotowanie młodych do małżeństwa i życia rodzinnego¹⁶. Twierdził również, że zmiany, które dokonały się we współczesnym społeczeństwie wymagają tego, ażeby nie tylko rodzina, społeczeństwo i Kościół, ale przede wszystkim konkretny człowiek podjął wysiłek przygotowania siebie do odpowiedzialności za przyszłe życie¹⁷.

Połączenie tych dwóch działań pozwala osobom przygotowującym się do małżeństwa przyjąć w sposób odpowiedzialny dar powołania i uznać za swoje proponowane im przez osobę formującą wskazania. Metoda ta jednoznacznie podkreśla podmiotowość osoby formowanej i jej odpowiedzialność za własną

¹⁴ Por. J. Szymański, *Współczesne tendencje dewaluacji seksu*, StWł, 4(2001), s. 307.

¹⁵ Por. KDK 49.

¹⁶ Por. FC 66.

¹⁷ Tamże: Konferencja Episkopatu Polski, *Pierwsza Instrukcja Episkopatu Polski dla duchowieństwa o przygotowaniu wiernych do sakramentu małżeństwa i o duszpasterstwie rodzin* (12 II 1969), w: *Program duszpasterski 1993/94; Ewangelizacja wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej*, t. 2, red. E. Szczotok, A. Liskowacka, Katowice 1993, s. 293–300; tenże, *Druga Instrukcja Episkopatu Polski dotycząca przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego oraz wprowadzenia nowego obrzędu sakramentu małżeństwa* (11 III 1975), w: tamże, s. 301–308; tenże, *Trzecia Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim* (5 IX 1986), w: *Kodeks prawa kanonicznego. Komentarz*, Kraków 2011, s. 1701–1729; tenże, *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim* (13 XII 1989), Kraków 1990. Małżeństwo i rodzina były tematem programu duszpasterskiego w Polsce w roku 1993/94. Komisja Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Ogólnego przygotowała materiały pomocnicze, które poruszyły zagadnienia formacji do małżeństwa młodych ludzi w Polsce.

formację, a jednocześnie stanowi punkt wyjścia dla działań osoby formującej. Działanie osoby formowanej, jak i formującej wzajemnie się warunkują i uzupełniają. Osoba formowana rozwija się na miarę umiejętnego łączenia osobistego wkładu z wypełnianiem wskazań i wymagań osoby formującej¹⁸.

Metoda ta stawia wymagania osobie formującej. Aby mogła ona skutecznie oddziaływać, sama powinna odznaczać się bogactwem wnętrza; od jakości jej życia zależy skuteczność jej oddziaływania. Konieczna jest zatem konsekwentna postawa wiary, głębokie umiłowanie Boga i gorliwość w Jego służbie, dojrzałość osobowa, wyrażająca się w roztropności, bezinteresowności, mądrości, gotowości do słuchania innych i umiejętności panowania nad własnymi uczuciami. To wymaga jednak zastosowania odpowiednich środków w formacji.

3. ŚRODKI FORMACJI

Określony cel i metoda decydują o wyborze środków. Do nich należy zaliczyć nauczanie, jak np. wszelkiego rodzaju konferencje i rekolekcje. Jest to związane z wdrażaniem w życie elementów składających się na formację religijną i moralną osób przygotowujących się do założenia w przyszłości rodziny. Niebagatelne znaczenie ma włączenie ich w tym miejscu w zagadnienie odpowiedzialności. Słuszne wydaje się również – zdaniem A. Marka – aby zachęcać kandydatów do małżeństwa do uczestnictwa w różnorodnych działaniach formacyjnych, które będą dotyczyć ich szczególnej sytuacji, ale również przyczynią się do lepszego kształtowania ich sumień¹⁹. Ponadto S. Nowak zachęca, aby organizowane były w diecezjach miejsca, gdzie formowani byłiby prelegenci – katolicy świeccy, „(...) którzy prowadząc konferencje i posiadając umiejętność oddziaływania formacyjnego nie tylko przekazują fachową wiedzę, ale wywierają dodatni wpływ swoim świadectwem wiary”²⁰.

Drugim środkiem formacji w procesie przygotowania młodych do małżeństwa jest życie sakramentalne, zwłaszcza praktykowanie sakramentu pokuty i pojednania, i Eucharystii. Pomagają one bowiem w kształtowaniu postaw etycznych i religijnych. Ma to również wymiar wychowawczy, wspomagając osobiste wysiłki młodych ludzi, aby nauczyć się życia we wspólnocie małżeńskiej i rodzinnej.

¹⁸ Por. E. Torończak, *Teologiczno-moralna interpretacja „Optio fundamentalis” w posoborowym nauczaniu Kościoła*, StWarm, 44–45(2007–2008), s. 8

¹⁹ Por. Z. Marek, *W rodzinie. Podręcznik metodyczny do religii dla III klas liceum oraz IV technikum*, Kraków 2014, PM 3–4, s. 87–88; E. Kondrak, PU – *W bogactwie miłości. Podręcznik do religii dla klasy III liceum i IV technikum*, red. E. Kondrak, Kielce 2015, s. 23–24; R. Strus, PM 3, *Świadczę o Jezusie w rodzinie. Poradnik metodyczny dla III klasy szkół ponadgimnazjalnych*, red. R. Strus, Lublin 2014, s. 256–257.

²⁰ S. Nowak, *Metodologia nauk socjologicznych*, Warszawa 2007, s. 453–454

Ostatecznie ma ono wymiar wtajemniczenia chrześcijańskiego w życie sakramentalne oraz charakter ewangelizacyjny, mający doprowadzić te osoby do życia z Bogiem²¹.

Małeńska miłość wyraża się nie tylko poprzez idealne życie małżeńskie, choć jest ono pierwotnym pragnieniem małżonków, ale także poprzez pielęgnowanie go w chwilach kryzysu. Ludzka skłonność do grzechu powoduje, że sakramentalnie usankcjonowana miłość jest doświadczana różnego rodzaju napięciami i konfliktami, dlatego potrzeba stałej chęci pojednania. Oznacza to, że miłość małżeńska wymaga nieustannego oczyszczania, w którym nieocenioną pomocą jest dobrze przeżyta spowiedź oraz udział w Eucharystii²². W tym kontekście widać wyraźnie, iż miłość dwojga ludzi oznacza ciągłą pracę nad związkiem, którą w doskonały sposób umożliwia pełne życie sakramentalne. Pewnym sposobem okazania dogłębnej miłości ukochanej osobie jest uczestnictwo w sakramencie pokuty i pojednania, gdyż w ten sposób można w Bogu odnaleźć pomoc w pokonywaniu ludzkich słabości²³. Msza święta natomiast – wg B. Miguta – jeśli jest w sposób poprawny przeżywana, uczy czym jest jedność i nierozzerwalność związku małżeńskiego na podstawie relacji zachodzącej między Jezusem a Kościołem²⁴.

Trzecim środkiem formacji maturzystów w przygotowaniu do małżeństwa jest życie modlitwą i liturgia Kościoła (czytanie duchowne, medytacja, nabożeństwo słowa Bożego, modlitwa brewiarzowa, nawiedzenia Najświętszego Sakramentu). Narzędzie to – realizowane jako wspólna modlitwa przyszłych współmałżonków – jest nieocenioną pomocą w osiągnięciu ich głównego celu – miłości. Indywidualne i wspólne odniesienie się do Boga jeszcze przed zawarciem małżeństwa daje z jednej strony szansę uczenia się współpracy z łaską Bożą, co pomocne będzie również w przyszłej relacji małżeńskiej. A z drugiej strony, osoby poświęcające czas na modlitwę własną, mają szansę osiągnąć większą łatwość w praktykowaniu wspólnej modlitwy małżeńskiej²⁵. Ta z kolei jest wyrazem troski o wspólny wzrost duchowy w małżeństwie, wyrazem troski o nie – zarówno jego przyszłość, jak i jakość²⁶.

Dlatego przygotowanie do sakramentu małżeństwa, który zawierany jest przed Bogiem, powinno czerpać w trakcie swojej realizacji ze źródła, jakim jest osobowa relacja z Nim. Głównym sprawcą tego procesu jest Duch Święty. Papież Franciszek

²¹ Por. K. Misiura, *Wybrane aspekty teologii małżeństwa*, „Teologia w Polsce” 7,1 (2013), s. 176.

²² Por. K. Jeżyna, *Jak dzisiaj mówić o przymiotach miłości małżeńskiej*, „Przegląd Homiletyczny” 14(2010), s. 122.

²³ Por. A. Derdziuk, *Potrzeba łaski pojednania w małżeństwie*, w: *W trosce o owocność sakramentu małżeństwa*, red. M. Wyzlic, A. Czaja, Lublin 2010, s. 53.

²⁴ Por. B. Migut, *Wspólny udział małżonków w Eucharystii*, Lublin 2010, s. 99.

²⁵ Por. K. Burski, *Wspólna modlitwa małżonków*, w: *W trosce o owocowanie sakramentu małżeństwa*, red. A. Czaja, M. Wyzlic, Lublin 2010, s. 126.

²⁶ Por. tamże.

widząc tę zależność zauważa, że młody człowiek bardziej niż kiedykolwiek potrzebuje towarzysza, który mając modlitewne doświadczenie, potrafi oddziaływać poprzez osobiste czytanie duchowne, medytację, nabożeństwo słowa Bożego, modlitwę brewiarzową, nawiedzenie Najświętszego Sakramentu, roztropność, zdolność zrozumienia, sztukę oczekiwania i uległości²⁷.

Czwartym środkiem formacji młodych ludzi do odpowiedzialnego życia w rodzinie jest asceza zawarta w rachunku sumienia, wszelkiego rodzaju umartwieniach oraz w posłudze miłości wobec ludzi potrzebujących pomocy. Ona jest tą wartością, która ma ich doprowadzać do zrozumienia, że Kościół stoi na fundamencie Prawdy i wartości moralno-etycznych. Papież Franciszek twierdzi, że asceza praktykowana poprzez rachunek sumienia oraz przez postawę nawrócenia, może być dostępna jedynie dla tych, którzy robią wszystko, aby nie tylko nie naruszyć znaku przymierza i wierności Chrystusowi, ale są szczerze gotowi na taką formę życia, która nie będzie stać w sprzeczności z nauką Kościoła²⁸. Przeprowadzenie uczciwego rachunku sumienia nie powinno jednak być kresem opieki duszpasterskiej dla osób przygotowujących się do małżeństwa. Należy podkreślić również, że „podjęte rozeznanie może prowadzić do różnych, coraz głębszych form integracji ze wspólnotą kościelną. Powinno ono mieć formę indywidualnego i konsekwentnego, długotrwałego rachunku sumienia”²⁹. Należy więc otoczyć osoby przygotowujące się do małżeństwa opieką długotrwałą, aby nie poprzestać tylko na zapewnieniu o trosce, ale tę troskę realnie okazywać. Jest to ogromne wyzwanie, aby umiejętnie prowadzić te osoby we wspólnocie Kościoła nawet w sytuacjach, gdy nie uczestniczą one w pełni w życiu sakramentalnym. W myśl „zbawczej decentralizacji”³⁰ papież Franciszek pozostawia poszczególnym biskupom konkretyzację sposobu towarzyszenia osobom przygotowującym się do małżeństwa w ich diecezjach³¹. Jest to pewna nowość w Kościele katolickim, która wymaga niesłychanej ostrożności i delikatności. Celem jest jednak wypracowanie modelu duszpasterstwa łączącego w sobie teorię z *praxis* w sposób jak najlepiej przenikających się i uzupełniających wskazania³².

²⁷ Por. J. Kamiński, *Przygotowanie do małżeństwa i życia w rodzinie na przykładzie diecezji płockiej*, WPT, 19(2011), nr 2, s. 128; A. Zellma, *Wychowanie młodzieży szkół ponadgimnazjalnych do życia w rodzinie – perspektywa katechetyczna*, StWarm, 50(2013), s. 160–161.

²⁸ Por. G. Pyżlak, *Duszpasterstwo rodzin wobec młodych małżeństw*, w: *Z problematyki małżeństwa i rodziny*, Opole 2016, s. 105.

²⁹ Por. J. Gołąb, *Instytucja separacji małżeńskiej w obowiązującym prawie kanonicznym*, RS, 9–10(2002–2003), s. 283.

³⁰ Por. K. Głowiak, *Przesłanki i skutki prawne separacji w prawie kanonicznym i w polskim prawie cywilnym*, RS, 17(2010), s. 294–295.

³¹ Por. M. Dziewiecki, *Duszpasterstwo małżeństw w kryzysie*, ZFK, 19(2019), nr 1(73), s. 24.

³² Por. C. Opalach, *Psychologiczne czynniki wspierające małżeństwo*, „Forum Teologiczne”, 13(2012), s. 90.

Ostatnim środkiem formacji jest indywidualne kierownictwo duchowe. Zaleca się, aby odpowiedzialni za młodych ludzi przygotowujących się do małżeństwa, byli otwarci na korzystanie z tej formy procesu duchowego³³. Jest to również bardzo ważne zadanie w opiece nad związkami niesakramentalnymi. W celu lepszego zorganizowania pracy w tym środowisku powinien być powołany diecezjalny duszpasterz związków niesakramentalnych. Również diecezjalne Centrum Psychologiczno-Pastoralne powinno podjąć większą promocję w zakresie pomocy trudnym związkom³⁴. Wrażliwość na tę szczególną sytuację osób w Kościele powinna wyrażać się w okazaniu przez duszpasterzy odpowiedniej delikatności i rozeznania konkretnych przypadków.

Papież Franciszek wzywa do zastanowienia się nad sytuacją określonych osób, ponieważ wiele czynników może mieć wpływ na przebieg ich dotychczasowego życia oraz podjęte decyzje³⁵. Z tego względu trzeba poświęcić wiele czasu na indywidualną rozmowę, modlitwę i kierownictwo duchowe tych osób. Już na tym etapie widać, że Kościół stara się pokazać, aby osoby młode nigdy nie czuły się odrzucone przez Kościół, ale raczej miały poczucie szczególnej opieki ze strony duchowych formatorów. Podstawą tej troski jest fakt przynależności tych osób do wspólnoty ochrzczonych i nie powinni mieć poczucia wyłączenia ze społeczności Kościoła z powodu ich młodości i dokonywanych wyborów³⁶.

Owa duchowa troska powinna mieć formę indywidualnego i konsekwentnego oraz długofalowego kierownictwa duchowego³⁷. Należy więc otoczyć każdego młodego przygotowującego się do małżeństwa opieką długotrwałą. Nie należy zatem poprzestawać na zapewnieniu kandydatów do małżeństwa o trosce, ale tę troskę realnie okazywać. Jest to ogromne wyzwanie, aby umiejętnie prowadzić te osoby w całej wspólnotcie Kościoła³⁸.

PODSUMOWANIE

W każdej epoce pojawia się zadanie formacji młodych ludzi, ponieważ od nich zależy przyszłość ludzkości. W związku z tym nauczanie Kościoła dotyczące przygotowania do sakramentu małżeństwa musi być pełne optymizmu i nadziei. Trzeba zaznaczyć, że takie nastawienie będzie zawsze aktualne na każdym późniejszym etapie życia małżeńsko-rodzinnego. I dlatego na tę podstawową formację młodzi ludzie powinni odpowiadać wewnętrznym spokojem oraz osobistymi

³³ Por. KDK 49.

³⁴ Por. Z. Marek, *W rodzinie*, s. 87.

³⁵ Por. W. Polak-Jakuszek, *Małżeństwo*, s. 40–41.

³⁶ Por. M. Dziewiecki, *Jaka rodzina szkołą trzeźwości?*, ZFK, 18(2018), nr 1(69), s. 56.

³⁷ Por. J. Gołąb, *Instytucja separacji małżeńskiej*, s. 283.

³⁸ Por. św. Tomasz z Akwinu, *STh I–II*, q. 62.

wysiłkami autoformacji. Innymi słowy, chodzi o to, aby w okresie przygotowania do małżeństwa kandydaci mogli rozwinąć wartości osobowe, potrzebne do realizacji powołania życiowego. W ten sposób młody człowiek w perspektywie przyszłości, na każdym etapie życia, będzie odkrywał bogactwo duchowe, które wyraża się zdolnością poznania prawdy, miłości, a także małżeńskich i rodzicielskich obowiązków. Dzięki bliskiej relacji z Bogiem nie ulegnie zagrożeniom, jakie niesie współczesny świat (1 Tes 5,5), a swoim postępowaniem będzie dawał świadectwo wiary w Boga³⁹. Mimo wszelkich zagrożeń, jakie spotykają kandydaci do małżeństwa w swoim rozwoju, to prawidłowa formacja może stanowić podstawę odnowy duchowej społeczeństwa. Można stwierdzić, że dzięki budowaniu przez młodych ludzi ich przyszłości na Chrystusie⁴⁰ współtworzą oni cywilizację miłości i życia opartego na Ewangelii. Trzeba jednak pamiętać, iż w okresie młodości kształtuje się osobowość młodego człowieka, której fundamentem jest prawidłowy system wartości moralnych umożliwiający duchowy rozwój⁴¹. Młodzież jest nadzieją świata. Dobrze formowani przez swój entuzjazm i spontaniczność wnoszą do małżeństwa i rodziny radość, wiarę i odpowiedzialność. Przede wszystkim jednak ofiarują pragnienie szczęścia i świętości realizowanej na autentycznych wartościach ewangelicznych⁴².

Bibliografia

Burski K., *Wspólna modlitwa małżonków*, w: *W trosce o owocność sakramentu małżeństwa*, red. M. Wyżlic, A. Czaja, Lublin 2010, s. 115–137.

Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim „Gravissimum educationis” (28 X 1965).

Derdziuk A., *Potrzeba łaski pojednania w małżeństwie*, w: *W trosce o owocność sakramentu małżeństwa*, red. M. Wyżlic, A. Czaja, Lublin 2010, s. 51–64.

Dziewiecki M., *Duszpasterstwo małżeństw w kryzysie*, ZFK, 19(2019), nr 1(73), s. 18–26.

Dziewiecki M., *Jaka rodzina szkołą trzeźwości?*, ZFK, 18(2018), nr 1(69), s. 55–67.

Gębka M., *Małżeństwo jako wspólnota i instytucja w nauce Kościoła katolickiego*, RSR, 15(2013), s. 13–32.

Głowiak K., *Przesłanki i skutki prawne separacji w prawie kanonicznym i w polskim prawie cywilnym*, RS, 17(2010), s. 293–308.

³⁹ Por. J. Paweł II, *Rozważanie do młodzieży w czasie Apelu Jasnogorskiego*, 7

⁴⁰ Por. RH 18.

⁴¹ Por. W. Gałązka, *Duchowość młodego człowieka*, w: *Uczę się ciebie człowieku.... (J. Libert), W poszukiwaniu duchowości człowieka*, Warszawa 2012, s. 69–70.

⁴² Por. tamże.

Gołąb J., *Instytucja separacji małżeńskiej w obowiązującym prawie kanonicznym*, RS, 9–10(2002–2003), s. 279–301.

Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio”* (22 XI 1981).

Jan Paweł II, *Apel Jasnogórski, Rozważanie wygłoszone do młodzieży, Sobota 18 czerwca 1983*, w: *Podręcznik pokolenia JP2, Ojcowskie słowo do młodych świata i Lednicy*, Poznań 2008, s. 747–751.

Jan Paweł II, *Katechezy „Bóg Ojciec”*, Kraków-Ząbki 1999, s. 162–165.

Jan Paweł II, *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa*, Watykan 1986.

Jeżyna K., *Jak dzisiaj mówić o przymiotach miłości małżeńskiej*, „Przegląd Homiletyczny”, 14(2010), s. 117–127.

Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 1994.

Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1984.

Konferencja Episkopatu Polski, *Druga Instrukcja Episkopatu Polski dotycząca przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego oraz wprowadzenia nowego obrzędu sakramentu małżeństwa (11 III 1975)*, w: *Ewangelizacja wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej. Program duszpasterski 1993/94*, red. E. Szczotok, A. Liskowacka, Katowice 1993, s. 301–308.

Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim (13 XII 1989)*, Kraków 1990.

Konferencja Episkopatu Polski, *Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1996. Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce (20 VI 2001)*, Warszawa 2001.

Konferencja Episkopatu Polski, *Pierwsza Instrukcja Episkopatu Polski dla duchowieństwa o przygotowaniu wiernych do sakramentu małżeństwa i o duszpasterstwie rodzin (12 II 1969)*, w: *Ewangelizacja wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej. Program duszpasterski 1993/94*, red. E. Szczotok, A. Liskowacka, Katowice 1993, s. 293–300.

Konferencja Episkopatu Polski, *Trzecia Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim (5 IX 1986)*, w: *Kodeks prawa kanonicznego. Komentarz*, Kraków 2011, s. 1701–1729.

Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium” (18 XI 1964).

Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes” (7 XII 1965).

Krok D., *Znaczenie religijności w formowaniu jakości życia małżonków*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”, 32(2012), s. 55–72.

Migut B., *Wspólny udział małżonków w Eucharystii*, SP, 5(2009), s. 95–111.

Misiura K., *Wybrane aspekty teologii małżeństwa*, TwP, 7(2013), nr 1, s. 167–184.

Nowak S., *Metodologia nauk socjologicznych*, Warszawa 2007, s. 453–454.

Opalach C., *Psychologiczne czynniki wspierające małżeństwo*, „Forum Teologiczne”, 13(2012), s. 85–96.

Paweł VI, *Przemówienie „Magnogaudio”*, 23 maja 1964, AAS 56 (1964) 567.

Polak-Jakuszek W., *Małżeństwo chrześcijańskie a miłość*, ŁST, 26(2017), nr 1, s. 35–52.

Potyczka M., *Wspólnotowy wymiar sakramentu Eucharystii*, „Studia Pelplińskie”, 47(2014), s. 271–284.

Półtawska W., *Miłość małżeńska jako zadanie całego życia*, FeR, 4(2010), nr 4, s. 14–21.

Pryba A., *Znaczenie i wartość sakramentalnego małżeństwa*, TiM, 7(2012), nr 2(12), s. 49–61.

Pyżlak G., *Duszpasterstwo rodzin wobec młodych małżeństw*, w: *Z problematyki małżeństwa i rodziny*, red. P. Landwójtowicz, Opole 2016, s. 99–114.

Szymański J., *Współczesne tendencje dewaluacji seksu*, StWł, 4(2001), s. 304–312.

Świadczyć o Jezusie w rodzinie. Poradnik metodyczny dla III klasy szkół ponadgimnazjalnych, red. R. Strus, Lublin 2014.

Torończak E., „*Optiofundamentalis*” w posoborowym nauczaniu Kościoła. *Teologiczno-moralna interpretacja*, StWarm, 44–45 (2007–2008), s. 85–97.

W bogactwie miłości. Podręcznik do religii dla klasy III liceum i IV technikum, red. E. Kondrak, Kielce 2015.

W rodzinie. Podręcznik metodyczny do religii dla III klas liceum oraz IV technikum, red. Z. Marek, Kraków 2014.

Zellma A., *Wychowanie młodzieży szkół ponadgimnazjalnych do życia w rodzinie – perspektywa katechetyczna*, StWarm, 50(2013), s. 155–167.